

Kruunupyyn kunnan suunnitelma Pietarsaaren seudun ilmastostrategian toteuttamiseksi vuonna 2024

Sisältäen toimenpiteiden seuranta vuonna 2023

Kunnanhallituksen hyväksymä 11.3.2024 § 53

Sisällysluettelo

1 Johdanto	2
2 Tavoite ja tavoitteiden asettaminen	3
3 Osastokohtaiset toimenpiteet	5
3.1 Yleinen toimiala.....	5
3.1.1 Yleinen toimisto.....	5
3.1.2 Vapaa-aikatoimisto	7
3.1.3 Kirjasto.....	10
3.1.4 Kansalaisopisto	11
3.1.5 Taloustoimisto	12
3.2 Sivistyssektori.....	13
3.3 Tekninen toimiala.....	16
3.3.1 Tekninen toimisto.....	17
3.3.2 Rakennusvalvonta	22
3.3.3 Ympäristökanslia	22
4 Ilmastotietoisia toimenpiteitä, joita jo tehdään.....	25
5 Vuosikello vuodelle 2023 tavoitteiden seurannalla	28
6 Vuosikello vuodelle 2024 asetetuilla tavoitteilla.....	30
7 Toimenpiteiden seuranta ja arviointi	33

1 Johdanto

Vuosi 2023 oli energiansäästövuosi: Venäjän hyökättyä Ukrainaan koko energiatilanne muuttui ja sähkön hinta nousi merkittävästi. Kruunupyyn kunta asetti tavoitteekseen vähentää energiankulutusta talvella 2022–2023 viidellä prosentilla verrattuna edellisen talven lähtötilanteeseen. Aloite tavoitteeseen tuli Pedersören seudun yhteistyölautakunnalta ja koski kaikkia alueen kuntia. Kruunupyyn kunnassa tavoite saavutettiin reilusti: Selvitys osoitti, että todellinen sähkönkulutus väheni 6,8 %. Ulkovalaistuksen osalta vähenemä oli peräti 16 % yösammutuksen käyttöönoton ansiosta.

Voidaan todeta, että suunnitellut tavoitteet ovat olleet realistisia ja suurin osa vuodelle 2023 suunnitelluista tavoitteista on saavutettu: Yhteensä vuodelle 2023 määritellyistä 66 tavoitteesta 62 on saavutettu kokonaan tai osittain. Samanaikaisesti sekä lyhyen että pitkän aikavälin tavoitteiden asettaminen on tukenut budjettityötä, koska yksittäisten toimenpiteiden arvioidut vaikutukset on voitu ottaa huomioon toimenpiteiden priorisoinnissa. Tähän asiakirjaan sisältyy sekä toimenpiteiden toteuttamissuunnitelma vuodelle 2024 että seuranta tehtyjen toimenpiteiden ja vuodelle 2023 asetettujen tavoitteiden osalta.

2 Tavoite ja tavoitteiden asettaminen

Kunnan tavoitteet rakentuvat SMART Goals -tavoitteisiin:

- S** = specific   Mitä haluamme tarkalleen saavuttaa?
M = measurable   Miten tiedämme onnistuneemme?
A = accepted   Onko tavoite saavutettavissa ja realistinen?
R = relevant   Millä tavalla autamme kuntaa?
T = time-bound   Koska tavoitteen tulee olla saavutettu?

Smart Goals –tavoitteemme otetaan huomioon Pietarsaaren seudun mallissa (katso seuraava taulukko). Tässä suunnitelmassa taulukkoa on tosin muokattua siten, että *Vastuussa oleva osapuoli* –sarake puuttuu – sen sijaan tehdään osastokohtaiset taulukot toimenpiteistä, joista kyseessä oleva osasto vastaa.

Tavoite	Vastuussa oleva osapuoli	Mittari	Toteutus	Arvioitu vaikutus
SMART-tavoitteiden asettaminen (katso yllä)	Osasto	Määrä (yksikköä kohden) tai kyllä/ei -väite	Vuosi tai vuosiväli, esim. 2022 tai 2022–2025	1, 2 tai 3 tähteä:

Tavoite-malli lainattu Pietarsaaren seudun strategiasta *Ilmastotietoisia yhdessä*.

Arvioitu teho mitataan tähdissä, jotka vastaavat sitä vaikutusta, joka toimenpiteellä olisi kyseessä olevaan osastoon – ei suhteessa muihin osastoihin. Kolme tähteä tarkoittaa, että toimenpiteellä on suuri vaikutus osaston ilmastojalanjäljen vähenemiseen, kun taas yksi tähti tarkoittaa pientä vaikutusta vähenemiseen. Ajatuksena on, että tähdet toimivat toimenpiteiden tukena, joita osaston tulee priorisoida.

Toteutus ilmoitetaan joko vuosina tai vuosivälinä. Molemmissa tapauksissa edellytetään kuitenkin, että tavoite on edelleen saavutettu 2030 – vaikka toteutus olisi esim. 2025 tai 2022–2025. Toisin

sanoen: jos toimenpiteenä on esimerkiksi järjestää vuosittainen tapahtuma tietyn aiheen parissa ja toimenpiteen toteutus on 2022–2025 tulee tapahtuma järjestää vuosittain myös 2026–2030.

Nykyiset ehdotukset tavoitteiden asettamiseksi on työstetty tiiviissä yhteistyössä kaikkien osastojen kesken. Pyrimme siihen, että kaikki osastot ovat osallisia ja osallistuvat suunnitelman ilmastotoimenpiteiden toteuttamiseen: tämä, jotta voidaan varmistua siitä, että toimenpiteet ovat realistisia ja, että ne varmasti toteutetaan.

3 Osastokohtaiset toimenpiteet

Seuraavaksi esitellään ne toimenpiteet, joihin Kruunupyyn kunta ryhtyy saavuttaakseen Pietarsaaren seudun yhteisen ilmastostrategian tavoitteet. Toimenpiteet esitellään osastokohtaisesti sen osaston alla, joka vastaa luetelluista toimenpiteistä kunnassa. Niillä toimialoilla, jotka on jaettu useampaan osastoon, toimenpiteet on jaettu erillisiin taulukkoihin sen osaston mukaan, joka vastaa toimenpiteistä.

3.1 Yleinen toimiala

Yleinen toimiala käsittää yleisen toimiston, taloustoimiston, vapaa-aikatoimiston, kirjaston ja kansalaisopiston. Nämä tehtäväalueet pyrkivät kaikki kehittämään kuntaa elinvoimaiseksi ja palveluhenkiseksi, jolla on toimiva peruspalvelu koko kunnan alueella ja monipuolinen elinkeinoelämä. Kunnan asukkaille annetaan palvelua tehokkaasti ja taloudellisesti.

Yleisellä toimialalla työskentelemme vähentääksemme ilmastojalanjälkeä vähentämällä paperin käyttöä tuntuvasti ja ottamalla käyttöön verkkopohjaisen HR-ohjelman.

3.1.1 Yleinen toimisto

Yleinen toimisto vastaa siitä, että kunnan toiminta ja hallinto tehdään asianmukaisesti ja hallituksen tavoitteiden mukaan. Antaa kunnan asukkaille tarvittavan tiedon ja palvelun huomioiden kunnan kaksikielisyyden.

Yleisen toimiston suurin panostus ilmastojalanjäljen vähentämiseen on vähentää tuntuvasti paperin käyttöä ja pitää täysin paperittomia kokouksia.

Tavoite	Mittari	Toteutus	Arvioitu vaikutus	Vuoden 2023 toimenpiteiden seuranta	
					
Erillinen jäteastia muoville otetaan käyttöön Kunnantalolla.	Jäteastia käytössä: kyllä/ei	2022	★		Muoviastia infokyltillä käytössä.
Työntekijöille järjestetään kimpakyytikampanja.	Kampanja toteutettu: kyllä/ei	2022	★		Maaliskuussa 2023 järjestettiin somekampanja ja kampanja järjestetään jatkossakin vuosittain. Myös autotonta päivää huomioitiin.
Sähköiset allekirjoitukset otetaan käyttöön TWebissä vähentääksemme paperinkulutusta.	Sähköinen allekirjoitus käytössä: kyllä/ei	2022	★★		Sähköiset allekirjoitukset on otettu käyttöön ja työ jatkuu.
Paperittomat kokoukset: Säästääksemme paperia ja tulostuskustannuksia esityslistoja tai pöytäkirjoja ei tulosteta eikä lähetetä.	Postitse lähetettyjä esityslistoja ja pöytäkirjoja: kyllä/ei	2022–	★★★		Esityslistoja tai pöytäkirjoja ei lähetetty postitse.
Nuorisovaltuusto ja vanhusneuvosto ottaa käyttöön sähköiset allekirjoitukset.	Sähköinen allekirjoitus käytössä: kyllä/ei	2023	★		Kruunupyyn kunnanosalautakunta, nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto sekä vammaisneuvosto on ottanut käyttöön sähköisen allekirjoituksen.
Kunta tukee työntekijöitään pyörän hankinnassa.	Mahdollisuus tukeen: kyllä/ei	2023–2025	★		Pyöräetu otettiin käyttöön 1.1.2023. Vuonna 2023 kunta subventoi yhteensä 12 pyörää, mikä vastaa pyöriä 5 %:lle henkilöstöstä.

Jäljelle jäänyt ruoka myydään tai annetaan koulujen/päiväkotien henkilöstölle.	Mahdollisuus jäljelle jääneen ruoan myyntiin: kyllä/ei	2025–2030		 ResQ-palvelu ylijääneen ruoan myyntiä varten otettiin käyttöön etuajassa: Jo tammi-kuussa 2023. Ylijääneen ruoan myynti sisältyy vaatimuksena uudessa puhtaana-pito- ja ruoka-palveluiden hankinnassa.
Arkistointi digitalisoidaan kokonaan tai osittain laissa määrätellyn mukaisesti paperinkulutuksen vähentämiseksi.	Sähköisten arkistointipalveluiden käyttö: kyllä/ei	2030		<i>Ei ole vuoden 2023 tavoite</i> Rakennuskanslia otti käyttöön sähköisen arkistoinnin Lupapiste-palvelussa vuonna 2023.
Vuodelle 2024 lisätyt tavoitteet:				
Korkeat vaatimukset vastuullisuudesta ja kestävydestä ovat osittain puhtaana-pito- ja ruokapalveluhankintaa.	Kuvaus vastuullisuutta ja kestävyttä edistävistä toimista	2024		<i>Ei ole vuoden 2023 tavoite</i>
Keskusvaalilautakunnan, Alavetelin kunnanosalautakunnan, Teerijärven kunnanosalautakunnan ja yhteistyötoimikunnan pöytäkirjat allekirjoitetaan sähköisesti.	Sähköinen allekirjoitus käytössä: kyllä/ei	2024		<i>Ei ole vuoden 2023 tavoite</i>

3.1.2 Vapaa-aikatoimisto

Vapaa-aikatoimisto vastaa nuoriso-, kulttuuri-, liikunta- ja hyvinvointityöstä kunnassa. Vapaa-aikatoimisto työskentelee yhdessä kirjaston, kansalaisopiston ja kolmannen sektorin kanssa luodakseen monipuolisen ja merkityksellisen vapaa-ajan, joka tuo terveyttä ja hyvinvointia kuntalaisille.

Vapaa-aikatoimisto työskentelee ilmaston ja kestävän ajattelun parissa tuomalla säännöllisesti esille kestävyiden teemaa konkreettisella tavalla sosiaalisessa mediassa ja erilaisten tapahtumien kautta. Vapaa-aikatoimisto kannustaa myös kiertotalouteen sekä kävelyyn ja pyöräilyyn, kun se on mahdollista sen sijaan, että käyttäisi esim. autoa.

Tavoite	Mittari	Toteutus	Arvioitu vaikutus	Vuoden 2023 toimenpiteiden seuranta	
Sisältöä sosiaaliseen mediaan, jossa sekä yksityisiä että kunnallisia kirjanvaihtohyllyjä /-laatikoita markkinoidaan.	Julkaistujen sisältöjen määrä	2022–	★		Kirjanvaihtohyllyjä/-laatikoita markkinoitiin Instagramin kautta.
Kolme julkaisua kunnan sosiaalisessa mediassa aiheesta kestävä kehitys (kestävän kehityksen – viikon aikana).	Julkaistujen sisältöjen määrä	2022–	★		Kestävän kehityksen viikolla otettiin kestävä kehityksen palkinnonsaajan ehdokkaita vastaan, markkinoitiin luentoa vaatehuollosta ja järjestettiin presidentin kuntoiluhaaste.
Huomioidaan vuosittain kestävä kehityksen – viikko esimerkiksi tapahtumalla, kilpailuilla tai muulla yleisellä ohjelmalla.	Kestävän kehityksen – viikko huomioitu: kyllä/ei	2022–	★		Presidentin kuntoiluhaaste järjestettiin kestävä kehityksen viikolla. Kuntalaisia kehoitettiin kävelemään, pyöräilemään ja keskustelemaan yhdessä.
Kannustaminen kiertotalouteen ostamalla vähintään yhden uuden välineen kirjastoon lainattavaksi sekä seurata tilastoa välineen lainauksesta.	Ostettujen välineiden määrä ja välineiden lainausmäärä	2022–	★★		Yhteensä välineitä lainattiin 40 kertaa. Välineistä kaikista eniten hankittiin ja lainattiin petankkipalloja.

Luontopolkujen kunnossapidon tukeminen järjestämällä vuosittain tapaamisia luonto-polkuaktiivien kanssa, jakamalla tukia sekä ilmaisia opasteita.	Tapaamisten määrä, jaettu tukisumma sekä opasteiden jako: kyllä/ei	2022–			Yksi tapaaminen järjestettiin toukokuussa, mutta peruttiin vähäisen ilmoittautumisen takia. Avustuksia ja opasteita jaettiin.
<i>Vuoden työmatkapyöräilijä</i> –palkinnon jako.	Palkinto jaettu: kyllä/ei	2022–			Palkinto jaettiin <i>Pirteästi pyöräillen</i> -hankkeen yhteydessä.
Järjestetään roskienkeräystalko nuorisovaltuuston kanssa.	Talko toteutettu: kyllä/ei	2022			Talko järjestettiin myös vuonna 2023 ja järjestetään jatkossakin.
Järjestetään vuosittain pyöräilykampanja kunnan henkilöstölle, kuntalaisille ja koulu- laisille yhdessä sivistyssektorin kanssa kannustaakseen kestävämpään liikennemuotoon.	Toteutettujen kampanjoiden määrä	2022– 2025			Vuonna 2023 kunta teki suursatsauksen pyöräilyn edistämiseen <i>Pirteästi pyöräillen</i> -hankkeen merkeissä. Hankkeen kautta on järjestetty pyöräilykampanjoita kuntalaisille ja henkilöstölle <i>Kilometrikisan</i> muodossa. Kouluissa oppilaat ovat kilpailleet luokittain siitä mikä luokka pyöräilee eniten.
Järjestää toistuvia suurkirppisiä.	Toteutettujen suurkirppisten määrä	2022– 2025			Suurkirppis järjestettiin keväällä.
Vuosittainen vähennys tulosteiden määrässä.	Tulosteiden määrän vähennys prosentteissa vuosittain	2022– 2030			Tulosteiden määrä lisääntyi merkittävästi johtuen siitä, että avustushakemukset lähetetään nykyään s-postilla, mutta arkistoidaan paperisena.

Hankitaan yleisiä sähköpyöriä lainaukseen/vuokraukseen.	Ostettujen sähköpyörien määrä	2023–2030	★ ★ ★		Toukokuun, kesäkuun ja elokuun aikana oli mahdollista lainata sähköpyöriä maksutta. Yhteensä 100 henkilöä lainasi sähköpyöriä Kruunupyystä, 60 Alavetelistä ja 60 Teerijärveltä. Keskimäärin pyöräiltiin 45,7 km lainaajaa kohden.
Ostetaan sähköä tuottava pyörä, jotta lisätään tietoa energiankäytöstä.	Ostettujen pyörien määrä	2023–2030	★ ★		Ei vielä aloitettu.
Vuodelle 2024 lisätyt tavoitteet:					
Tehdään suunnitelma sähköpyörien kestäväälle lainaukselle ja kuntalaisille sekä henkilöstölle annetaan mahdollisuus lainata sähköpyöriä maksutta.	Suunnitelma tehty: kyllä/ei ja lainauksien määrä	2024–2026	★ ★ ★		<i>Ei ole vuoden 2023 tavoite</i>

3.1.3 Kirjasto

Kirjaston toiminta on ilmastotietoista jo itsessään: annetaan mahdollisuus lainata kirjoja sen sijaan, että ostetaan omia, sama kirja voidaan lukea useamman kerran eri henkilöiden toimesta. Kestävä kehitys on kirjaston toiminnan ydin: esimerkiksi kirjoja ei pääsääntöisesti muoviteta kunnan kirjastoissa.

Pääkirjasto sijaitsee Kruunupyyn keskustassa ja sivukirjastot sijaitsevat Alavetelissä ja Teerijärvellä. Myös kirjastoauto toimii liikkuvana kirjastona ja käy säännöllisesti alueilla, jotka sijaitsevat kaukana pääkirjastosta ja sivukirjastoista. Kirjastoauto toimii korvaamattomana yhteyslinkkinä kunnan kolmen kirjaston välillä sen kuljettaessa viikottain suuren määrän kirjalaatikoita kirjastojen välillä.

Tavoite	Mittari	Toteutus	Arvioitu vaikutus	Vuoden 2023 toimenpiteiden seuranta	
					
Kirjastoautoa markkinoidaan organisaation sisällä pienempien tavaroiden kuljetusvaihtoehtona eri kunnanosiin.	Markkinointi tehty: kyllä/ei	2022	★		Toteutettu ja jatketaan markkinointia.
Kestävän kehityksen – tapahtuma järjestetään joka kolmas vuosi kirjastoissa kaikille 3–5 –vuotiaille varhaiskasvatuksessa.	Tapahtuma järjestetty: kyllä/ei	2023, 2026, 2029	★★		Kestävän kehityksen -tapahtuma <i>Pettsons verkstad</i> pidettiin yhteensä 40 lapselle yhdeksässä eri tilaisuudessa.
Kestävän kehityksen – viikon aikana järjestetään vuosittain yhteinen kestävän kehityksen – tapahtuma yhdessä kansalaisopiston kanssa.	Tapahtuma järjestetty: kyllä/ei	2022–2030	★★★		Järjestettiin vaatehuolto-tapahtuma.

3.1.4 Kansalaisopisto

Kruunupyyn kansalaisopisto on Kruunupyyn kunnan opisto ja toimii kaikissa kolmessa kunnanosassa. Toimintaa hallinnoi Kvarnen kuntayhtymä ja kansalaisopiston toimisto on Kruunupyyn kansanopistolla.

Kansalaisopisto järjestää kursseja ympäri kuntaa ja pyrkii järjestämään kursseja eri kylissä, jottei kurssille osallistuvien tarvitse ajaa pitkiä matkoja kursseille. Kestävän kehityksen ajatus on toiminnassa keskeistä: käytännön kursseilla uudelleen käytetään materiaaleja, esim. vanhoista farkuista valmistetaan mattoja ja vanhat huonekalut saavat uuden elämän restauroinnin kautta. Opinto-opas painetaan ympäristöystävälliselle paperille.

Tavoite	Mittari	Toteutus	Arvioitu vaikutus	Vuoden 2023 toimenpiteiden seuranta	
Kestävän kehityksen – viikon aikana järjestetään vuosittain yhteinen kestävä kehityksen – tapahtuma kirjaston kanssa.	Tapahtuma järjestetty: kyllä/ei	2022–2030	☆☆☆		Järjestettiin vaatehuolto-tapahtuma.
Järjestetään etäkursseja, jotta osallistujat voivat osallistua kursseille kotoa.	Etäkursseja järjestetty: kyllä/ei	2022–2030	☆☆☆		Järjestettiin neljä etä/hybridikurssia, joista kolme toteutettiin.
Järjestetään vuosittain kursseja kiertotaloudesta ja kestävästä kehityksestä.	Kursseja järjestetty: kyllä/ei	2022–2030	☆☆☆		Järjestettiin viisi kurssia kierto-taloudesta ja kestävästä kehityksestä, joista kaksi toteutettiin.
Sähköinen allekirjoitus otetaan käyttöön vähentääkseen tulosteita.	Sähköinen allekirjoitus käytössä: kyllä/ei	2030	☆☆	<i>Ei ole vuoden 2023 tavoite</i>	

3.1.5 Taloustoimisto

Taloustoimisto hoitaa kunnan taloutta koskevat tehtävät. Nämä käsittävät muun muassa tilinpäätöksen laatimisen ja tilastot sekä palkanmaksun. Taloudellinen kestävyys on keskeinen teema taloustoimiston toiminnassa.

Tavoite	Mittari	Toteutus	Arvioitu vaikutus	Vuoden 2023 toimenpiteiden seuranta	
Uusi palkka- ja HR-järjestelmä otetaan käyttöön paperimäärän vähentämiseksi (esim. matkalaskut ja poissaolojen hakemukset).	Ohjelma käytössä: kyllä/ei	2023	☆☆☆		Matkalaskut ja poissaolojen hakemukset digitalisoitiin <i>Unit 4:än</i> . Työaikaseuranta digitalisoitiin <i>OnTime</i> -palveluun.

Vuosittainen kampanja mahdollisuudesta vaihtaa e-laskuun.	Toteutettu kampanja: kyllä/ei	2022–2025	☆☆		Laskuissa asiakkaita kehoitetaan vaihtamaan e-laskuun. E-laskukampanja järjestettiin varhaiskasvatuksessa.
Ilmastostrategian toimenpiteet otetaan kunnan talousarvioon ja seurataan tilinpäätöksessä.	Ilmastostrategia mainitaan talousarvioissa ja tilinpäätöksessä: kyllä/ei	2023–2025	☆☆		Ilmastostrategia otetaan esille talousarviossa ja kehoitetaan sen seuraamista. Strategia tulee vielä sisällyttää tilinpäätökseen.
Vuodelle 2024 lisätyt tavoitteet:					
Ikäisiä- ja kokemuslisän hakemukset digitalisoidaan. Niin myös työntekijäkeskustelujen ja tehtäväkuvausten dokumentointi.	Käyttöön otettujen uusien moduulien määrä järjestelmässä	2024	☆		<i>Ei ole vuoden 2023 tavoite.</i>
Laskutuslisä otetaan käyttöön toistuviin paperilaskuihin	Lisä otettu käyttöön: kyllä/ei	2024	☆☆		<i>Ei ole vuoden 2023 tavoite</i>

3.2 Sivistyssektori

Kruunupyyn kunnan sivistyssektori työskentelee tietoisesti kestävä koulutuksen puolesta. Ilmastovaatimusten saavuttamiseksi on otettu esille neljä painopistealuetta, jotka on tietoisesti nostettu esille kunnan kaikissa kouluissa, esikouluissa ja päiväkodeissa.

Nämä neljä painopistealuetta tarkoittavat panostusta seuraaviin asioihin:

1. ATK-laitteet
2. Ulkopedagoginen toiminta
3. Kestävät kuljetukset
4. Kestävä työskentelytapa henkilöstölle, lapsille ja opiskelijoille.

Tavoite	Mittari	Toteutus	Arvioitu vaikutus	Vuoden 2023 toimenpiteiden seuranta	
Kunnassa tehdään paikallinen opetus-suunnitelma Eco-Schools -ohjelmaan. Eco-Schools on maailmanlaajuinen ohjelma, joka työskentelee kestävien koulujen puolesta.	Toteutettu: kyllä/ei	2022–2024	☆☆☆		Opetussuunnitelmaa ei ole tehty. Sen sijaan on tehty perusopetukselle ja lukiolle kestävyys-osaamisen opetuspolku valtiollisesti rahoitetun, alueellisen <i>Vihreä polku ja Vihreä matka</i> -hankkeen puitteissa. Tämä toimenpide ylittää asetetun tavoitteen, jonka johdosta sitä ei tarvitse enää saavuttaa.
Kierrätetään leluja, pelejä ja palapelejä varhaiskasvatuksen eri yksiköiden välillä, jotta edistämme kiertotaloutta.	Kierrätetyt lelut: kyllä/ei	2022–2025	☆☆		Kiertävä henkilöstö hoitaa jatkuvasti.
Järjestetään vuosittain pyöräilykampanja kunnan työntekijöille, kuntalaisille ja koulu-laisille yhdessä vapaa-aikatoimiston kanssa kannustamaan kestävämpään kuljetusmuotoon.	Toteutettujen kampanjoiden määrä	2022–2025	☆☆		<i>Pirteästi pyöräillen</i> -hankkeen puitteissa, joka on kunnan suursatsaus pyöräilyn edistämiseksi, on järjestetty pyöräilykampanjoita kuntalaisille ja henkilöstölle Kilometrikisan kautta. Kouluissa oppilaat ovat luokittain kilpailleet keskenään siitä mikä luokka pyöräilee eniten.
Kunnan opettajat hankkivat uutta tietoa ja opetustapoja osallistumalla ilmasto-kokeviin jatkokoulutuksiin.	Toteutettujen jatkokoulutusten määrä	2022–2025	☆☆		Jokaisella opettajalla oli keskimäärin 14,42 h jatkokoulutusta vuonna 2023. Muun muassa toteutettiin kurssit <i>Vihreästä lipusta</i> ja <i>Vihreästä matkasta</i> .

<p>Järjestetään vuosittain toistuvia teema-kokonaisuuksia lapsille ja oppilaille kestävästä kehityksestä ja luonnon monimuotoisuudesta, esim. kuinka tärkeää on säästää paperia, vettä ja ympäristöä. Kokonaisuudet käsittävät esimerkiksi hyönteishotellien ja linnunpönttöjen valmistusta.</p>	<p>Vuosittainen selvitys siitä kuinka teema on tukenut oppilaiden uutta tietämystä.</p>	<p>2022–2025</p>	<p>★ ★ ★</p>	<p></p>	<p>Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on esimerkiksi kiinnitetty huomiota vihannesten kasvatukseen ja kukkien istuttamiseen. Myös jätteiden lajittelua (muun muassa Paw patrol -teemalla) ja roskien keräystä on tehty. Kouluissa sosiaalinen kestävyys on ollut tärkeä teema: On järjestetty esimerkiksi voi hyvin -hetkiä ja tehty kestäviä toimenpiteitä eri tavoin yhteiskunnassa. Lukiossa on muun muassa järjestetty toisella luokalla jakso, joka on kokonaan keskittynyt ulkopedagogiikkaan. <i>Vihreä Lippu</i> on ollut keskeinen teema kaikissa kouluissa.</p>
<p>Yksi oppitunti ympäristökasvatuksessa vuosittain 3-, 6- ja 9-luokkalaisille Ekoroskin kanssa muun ympäristökasvatuksen lisäksi.</p>	<p>Luokka 3 osallistunut: kyllä/ei, luokka 6 osallistunut: kyllä/ei, luokka 9 osallistunut: kyllä/ei</p>	<p>2023–2025</p>	<p>★</p>	<p></p>	<p>Luokat 6 ja 9 osallistui.</p>
<p>Hankitaan Vihreä lippu -sertifikaatti kunnan kaikille kouluille. Sertifioinnin vaatimuksena on, että koulu toiminnassaan käsittelee ilmastokysymyksiä pitkäjänteisestä ja tulossuuntautuneesta näkökulmasta.</p>	<p>Koulujen määrä, joilla on vihreä lippu</p>	<p>2022–2027</p>	<p>★ ★ ★</p>	<p></p>	<p>Kaikilla kunnan peruskouluilla on <i>Vihreä lippu</i>.</p>

Nostetaan koulu- kuljetusten toimittajien vaatimuksia hankinta- vaiheessa (esim. korkeammat euro- standardit ja sähkö- käyttöiset ajoneuvot).	Korkeammat ympäristö- vaatimukset: kyllä/ei	2027	☆☆☆	Ei ole vuoden 2023 tavoite	
Oppilaita kannustetaan kampanjoiden kautta kävelemään kouluun ja koulusta tai pyöräilemään sen sijaan, että käyttäisi linja-autoa tai taksia.	Kampanjoita toteutettu: kyllä/ei	2022– 2030	☆☆		Pirteästi pyöräillen -hankkeen puitteissa kaikki 1–6 -luokat haastettiin pyöräilemään kouluun ja vapaa- ajalla kerätäkseen rukseja. Eniten rukseja saanut luokka voitti elämyksen.
Sovelletaan ulkopedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa sekä kaikissa esikouluissa ja kouluissa sekä kehitetään oppimispolkua ulkopedagogiikassa.	Varhaiskasvatus osallistuu: kyllä/ei, esi- koulut osalli- stuvat: kyllä/ei, koulut osalli- stuvat: kyllä/ei	2022– 2030	☆☆		Kaikki opetuksen asteet, esikoulut, peruskoulut ja lukio osallistuivat ulko- pedagogiikkaan. Seurattiin luku- vuosisuunnitelmaa kunnan ulko- pedagogiselle toiminnalle.
Investoidaan vähintään yhteen opetusväline- laukulliseen ATK- välineitä vuosittain.	Uusien opetusväline- laukullisten määrä	2023– 2030	☆☆		Hankittiin yhteensä 65 tietokonetta sivistystoimen käyttöön: Kaksi sarjaa hankittiin lukiolle ja lisäksi ostettiin tieto- koneita varhais- kasvatukseen ja muuhun käyttöön.
Vuodelle 2024 lisätyt tavoitteet:					
Kestävän kehityksen oppimispolku peruskouluille ja lukiolle hyväksytään ja toteutetaan lisänä opetussuunnitelmaan.	Oppimispolku hyväksytty: kyllä/ei	2024	☆☆☆	Ei ole vuoden 2023 tavoite	

Päikky Admin-palvelu, joka mahdollistaa digitaalisia päätöksiä varhaiskasvatuksen hakemuksissa, otetaan käyttöön.	Palvelu käytössä: kyllä/ei	2024	★	Ei ole vuoden 2023 tavoite
Tehdään kouluvierailuja paikallisissa puhdistuslaitoksissa, jotta nuoret saavat tietoa veden kiertokulusta.	Kouluvierailut toteutettu: kyllä/ei	2024–2030	★★	Ei ole vuoden 2023 tavoite

3.3 Tekninen toimiala

Tekninen toimiala käsittää teknisen toimiston, rakennusvalvonnan ja ympäristötoimiston, joilla kaikilla on läheistä yhteistyötä. Toimiala vastaa kestävän infrastruktuurin ylläpitämisestä kunnassa.

3.3.1 Tekninen toimisto

Tekninen toimisto vastaa kunnan teknisten palveluiden toteuttamisesta. Mm. rakentaminen ja rakennusten, teiden, viheralueiden ja liikuntapaikkojen ylläpitäminen kuuluvat vastuualueeseen. Toimisto vastaa myös maankäytön suunnittelusta sekä valvoo rakentamista kunnassa.

Tekninen toimisto työskentelee ilmastojalanjäljen vähentämiseksi luomalla aktiivisesti energiaa säästäviä ratkaisuja. Olemassa olevien rakennusten tekniset ratkaisut käydään läpi ja parannetaan tai uusitaan. Kaikessa rakentamisessa huomioidaan ympäristöystävälliset ja kestävät ratkaisut. Infrastruktuurin suunnittelu ja luominen pyrkivät parantamaan edellytyksiä kevyelle liikenteelle ja ympäristöystävällisten polttoaineiden käytölle.

Tavoite	Mittari	Toteutus	Arvioitu vaikutus	Vuoden 2023 toimenpiteiden seuranta	
Pyörä korjataan ja otetaan henkilökunnan yhteiseen käyttöön.	Pyörä käytössä: kyllä/ei	2022	★		Viisi uutta pyörää sekä varusteet ostettiin loppuvuodesta.

Jäteastia muoville otetaan käyttöön suuremmissa julkisissa rakennuksissa.	Jäteastia käytössä: kyllä/ei	2023	★ ★		Jäteastiat muovipakkauksille on toimitettu kunnan julkisiin rakennuksiin.
Ulkovalaistuksen sääntely.	Sääntely toteutettu: kyllä/ei	2022	★ ★		Yöllinen sammutus on toteutettu ja jatkuu.
Tehdään ja otetaan käyttöön pitkäaikainen suunnitelma rakennusten kunnossapidossa.	Pitkäaikainen suunnitelma käytössä: kyllä/ei	2023	★ ★ ★		Flatco-palvelu otettiin käyttöön virheilmoituksille. Palveluun syötettiin rakennusten tekniset tiedot, pelastussuunnitelmat sekä piirustukset.
Lisätään puhallusvillaa vintille sekä Kunnantalon nykyisen eristyksen läpikäynti ja paikkaaminen.	Toimenpiteet toteutettu: kyllä/ei	2023	★ ★		Puhallusvillaa lisättiin ja eristys paikattiin.
Vähentää energiankulutusta 5 %:lla talvella 2022–2023.	Muutos prosenteissa	2023	★ ★ ★		Todellinen sähkönkulutus väheni peräti 6,8 %. Toteutettu yösammutus johti osaltaan siihen, että tievalaistuksen sähkönkulutus väheni 16 % ja kiinteistöjen kulutussähkö väheni 3,34 % – lähes pelkästään käyttäytymismallin muutoksella. Kunta järjesti muun muassa energiansäästöbingon ja paikallisen earth hourin kannustukseen energiansäästöön.
Hankitaan pyörämittareita, jotka laskevat ja ilmoittavat ohikulkeville, kuinka moni pyöräilee alueelle.	Sijoitettujen mittareiden määrä.	2024	★		<i>Ei ole vuoden 2023 tavoite.</i>

Kunnan nykyisen pakettiauton vaihto ympäristöystävälliseen ajoneuvoon.	Toteutunut: kyllä/ei	2024	★ ★	<i>Ei ole vuoden 2023 tavoite. Sisältyy vuoden 2024 talousarvioon</i>	
Ilmanvaihdon säätö kiinteistöissä, jotta vähennetään lämmityskustannuksia ja energiankulutusta.	Rakennusten määrä, jossa säätö on tehty	2022–2025	★ ★		Säätö on tehty vuoden aikana urheiluhallissa, Kvarnbon päiväkodissa, Solrosenin päiväkodissa sekä Alavetelin koulussa.
Jaetaan vuosittain kestävän kehityksen -palkinto.	Jaettujen palkintojen määrä	2022–2025	★ ★		Oli aikaisemmin vapaa-ajan sektorin tavoite. Ehdotuksia ehdokkaista kerättiin kestävän kehityksen -viikon aikana ja voittaja palkittiin kunnan vuosijuhlissa.
Tiesuunnitelman teko ja kävely- ja pyörätien toteutus Murikan-Backändan välillä.	Suunnitelma tehty: kyllä/ei, toteutettu: kyllä/ei	2022–2028	★ ★ ★		Tiesuunnitelmasta tehtiin luonnos ja se valmistuu vuonna 2024.
Bensiinikäyttöiset koneet ja työkalut vaihdetaan akkukäyttöisiin energiankulutuksen vähentämiseksi.	Ostettujen akkukäyttöisten työkalujen/koneiden määrä	2022–2030	★		Hankittiin yhteensä 8 akkukäyttöistä työkalua.
Hankitaan aurinkopaneeleja, jotta edistetään puhdasta sähköä sekä vähennetään sähkökustannuksia.	Kokonaisvaikutus asennetuista aurinkopaneeleista	2022–2030	★ ★		Aurinkopaneeleja on asennettu Ådalenin koulun veistosalin katlle. Paneelien kokonaisteho on 37 kWh.
Latausasemien rakentaminen sähkökäyttöisille ajoneuvoille.	Rakennettujen asemien määrä	2022–2030	★ ★		Valmistellaan eri kiinteistöihin. Asemia on Alavetelin koululla ja myös Teerijärven esikoulun ja koulun hankinnassa. Uusia hankintoja ei tehty vuoden aikana.

Pyöräpysäköinnin kehittäminen.	Rakennettujen katollisten pyöräpaikkojen määrä	2022–2030			Hankerahoitus myönnettiin kahdelle uudelle pyöräkatokselle Ådalenin koulun ja lukion piha-alueelle. Pyöräkatokset rakennetaan vuonna 2024.
Hehkulamput vaihdetaan LED-lamppuihin (sisävalaistus) energiankulutuksen vähentämiseksi.	Vaihdettujen lamppujen määrä	2022–2030			Lamppuja on vaihdettu urheiluhallin isossa salissa (75 lamppua, joiden yhteisteho 13 050 W vaihdettiin 45 kpl 4 095 W), Sandbackan hoitokeskuksessa (38 lamppua) sekä Solrosenin päiväkodissa (9 kpl). Näiden lisäksi yksittäisiä lamppeja on vaihdettu ledeihin kun vanhat ovat menneet rikki.
Hehkulamput vaihdetaan LED-lamppuihin (tievalaistus) energiankulutuksen vähentämiseksi.	Vaihdettujen lamppujen määrä	2022–2030			Vuosille 2023–2025 on varattu 40 000 €/vuosi tievalaistuksen vaihtamiseen ledeihin: Tämän vuoden määrärahat käytetään kokonaisuudessaan. Kolamissa ja Hästbackassa vaihdettiin 91 lamppua.

<p>Luodaan edellytykset tuulivoimalan perustamiseen.</p>	<p>Rakennettujen tuulivoimalojen kokonaisvaikutus</p>	<p>2022–2030</p>	<p>★ ★ ★</p>		<p>Käydään aktiivista keskustelua tuulivoima-yhtiöiden ja maanomistajien kanssa. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on asetettu nähtäville Kvarnbackenin osalta Småböndersissä ja suunnittelulupa on myönnetty Alavetelin Jolkkaan.</p>
<p>Luodaan edellytykset aurinkoenergiapuistojen perustamiselle.</p>	<p>Toimenpiteet toteutettu: kyllä/ei</p>	<p>2023–2030</p>	<p>★ ★ ★</p>		<p>Käydään aktiivisia keskusteluja koskien useita eri hankkeita kunnassa. Poikkeuslupa myönnettiin Farmsolille Teerijärvellä yhteensä 3 hehtaarille. Aurinkoenergiapuistoa suunnitellaan myös Kvarnbackenin tuulivoimapuiston yhteydessä.</p>
<p>Tiesuunnitelman teko ja kävely- ja pyörätien toteutus valtatie 8:lle välillä Kokkola-Kruunupyy-Edsevö.</p>	<p>Suunnitelma tehty: kyllä/ei, toteutettu: kyllä/ei</p>	<p>2023–2030</p>	<p>★ ★ ★</p>		<p>Yleissuunnitelma saatiin valmiiksi ja käsiteltiin teknisessä ja ympäristölautakunnassa sekä kunnanhallituksessa.</p>
<p>Vähentää energiankulutusta 10 %:lla verrattuna lähtötilanteeseen 2021 tekemällä rakennuksista energiatehokkaampia.</p>	<p>Muutos prosenteissa</p>	<p>2030</p>	<p>★ ★ ★</p>	<p><i>Ei ole vuoden 2023 tavoite</i></p>	

3.3.2 Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonta valvoo ja myöntää kunnan rakennuslupia. Ympäristöystävällisen rakentamisen vaatimukset ja kiinnostus kasvavat, ja rakennusvalvonnalla on tärkeä rooli ympäristöystävällisen ja kestäväen rakentamisen edistämässä koko kunnassa. Tärkeä osa tätä on huolehtia, että eri viranomaisten vaatimukset täytetään, esim. energiatehokkuuden vaatimukset.

Tavoite	Mittari	Toteutus	Arvioitu vaikutus	Vuoden 2023 toimenpiteiden seuranta
Sähköinen rakennuslupaprosessi.	Sähköinen palvelu käytössä: kyllä/ei	2023–2025	☆☆☆	 <i>Lupapiste</i> -palvelu otettiin käyttöön huhtikuussa 2023, joka johti digitaalisiin lupahakemuksiin sekä osittain digitalisoituun arkistointiin.

3.3.3 Ympäristökanslia

Ympäristökansliassa hoidetaan kunnalliselle ympäristöviranomaiselle kuuluvat tehtävät, kuten lupien, ilmoitusten ja lausuntojen käsittely sekä neuvonta, valvonta ym. Tehtävät hoidetaan enimmäkseen konttorityönä, mutta koostuvat myös kenttäkäynneistä ja tarkastuksista. Ympäristöhuolto työskentelee turvatakseen kunnan asukkaille terveellisen, viihtyisän ja edistävän sekä luonnontaloudellisesti kestäväen elinympäristön.

Tavoite	Mittari	Toteutus	Arvioutu vaikutus	Vuoden 2023 toimenpiteiden seuranta
Luoda kampanja luontotyypeistä vapaaehtoistyön edistämiseksi.	Kirjoitettujen sisältöjen määrä	2022	☆☆	 Tavoitetta ei saavutettu. Sen sijaan tehdään suurempi kampanja hankkeeseen liittyvän rahoituksen hakuajan yhteydessä keväällä 2024.

Tiedotuskampanja haitallisista vieraslajeista pidetään sosiaalisessa mediassa lisätäksemme kansalaisoppia sekä edistääksemme talkoohanostuksia.	Kirjoitettujen sisältöjen määrä	2022–	★		Järjestettiin tiedotuskampanja PIA-hankkeen yhteydessä. Kunnan sosiaalisessa mediassa julkaistiin yhteensä kuusi julkaisua.
Kunnan haitallisten vieraslajien kartoitus.	Kartoitus tehty: kyllä/ei	2022–2024	★		Esiintymisten kartoitus jatkui PIA-hankkeen yhteydessä.
Vesistöjen kunnostus.	Kunnostettujen vesistöjen määrä	2023–2030	★		Annettiin mahdollisuus hakea avustusta, mutta yhtään hakemusta ei jätetty.
Toimenpiteitä tehdään vuosittain vieraslajien leviämisen estämiseksi ja biodiversiteetin edistämiseksi.	Torjuttujen m ² määrä	2022–2030	★★		Torjuttiin yhteensä 142 375 m ² . Lisäksi jaettiin avustusta tarkoitusta varten yhdistyksille Hästbacka byahemsförening r.f. sekä IK Myran r.f.
Kukkaniittyjen perustaminen pölyttäjille. Niityillä on infotauluja yleisölle.	Kukkaniittyjen määrä	2023–2030	★★		Tekninen ja ympäristölautakunta osoitti paikan kukkaniitylle Teerijärven urheilukentän vieressä. Niitty saatetaan valmiiksi vuonna 2024.
Tehdään Metso-sopimus: Metsolla tarkoitetaan erityisten metsien vapaaehtoista suojaa biodiversiteetin edistämiseksi.	Metso-sopimusten pinta-ala	2023–2030	★★		Ei toimenpiteitä vuonna 2023. Vuonna 2024 selvitetään sopiva paikka Metso-hankkeelle. Kunnassa on 36 yksityistä, 10-vuotista Metso-hanketta, joiden yhteispinta-ala on 97 ha.

<p>Osallistuminen Helmi-ohjelmaan: Helmi-elin ympäristöohjelma vahvistaa luonnon monimuotoisuutta ja auttaa uhanalaisia luontotyyppisiä.</p>	<p>Helmi-ohjelmaan sisältyvien kohteiden määrä</p>	<p>2023–2030</p>	<p></p>	<p> Yksityisellä puolella Viitavesipuro sisältyy Helmi-ohjelmaan. Vuonna 2024 selvitetään sopiva paikka kunnalliselle Helmi-hankkeelle.</p>
<p>Perustetaan ja hoidetaan luontotyyppisiä sekä tiedotetaan näistä yleisölle.</p>	<p>Perustettujen luontotyyppien määrä, kyltitys: kyllä/ei, sosiaalisen median sisältömäärä</p>	<p>2030</p>	<p></p>	<p><i>Ei ole vuoden 2023 tavoite</i></p>

4 Ilmastotietoisia toimenpiteitä, joita jo tehdään

Maaseutukunta, joka käänsi trendin, on yksi visioista, jotka nostetaan esille Kruunupyyn strategiassa vuodelle 2030: ja jo nyt kunnassa tehdään monia ilmastotietoisia toimenpiteitä. Ne on lueteltu tähän alle vastuussa olevan toimialan mukaan.

Yleinen toimiala:

- Kunta on anonut ja osallistuu useampaan seudulliseen ilmastohankkeeseen.
- Kunta on siirtynyt sähköiseen kokoustenhallintaan ja pöytäkirjojen sähköiseen allekirjoittamiseen.
- Matkalaskut, poissaolojen hakemukset sekä työnseuranta tehdään digitaalisesti.
- Luottamustointen henkilöt käyttävät kimppekyytejä kokouksiin.
- Tarjotaan mahdollisuus etätööhön esihenkilön suostumuksella.
- Järjestetään kimppekyytikampanjoita vuosittain.
- Kunta tarjoaa pyöräedun työntekijöille. 5 % henkilöstöstä on hyödyntänyt etua.
- Vuoden työmatkapyöräilijä nimetään vuosittain kannustamaan pyöräilyä.
- Vuosittaisia pyöräilykampanjoita järjestetään eri kohderyhmille: Kunta osallistuu myös Kilometrikisaan.
- Kuntaa lainaa sähköpyöriä kuntalaisille.
- Kunnalla on hienot luontopolut ja luontopolkuaktiivien kanssa pidetään vuosittain tapaamisia: Kunta jakaa avustuksia ja kylttejä poluille.
- Roskienkeräystalkoo järjestetään vuosittain nuorisovaltuuston kanssa.
- Office-paketti on otettu käyttöön yhtenä työkaluna, jota käyttää etätöissä yhteistyöhön.
- Järjestetään vuosittain kampanjoita mahdollisuudesta vaihtaa e-laskuun.
- Kunnalla on kovat vaatimukset koskien keittiötoimintojen sopimuksia, ja joita seurataan säännöllisesti: vaatimuksia asetetaan mm. lähituotetulle ruoalle, luonnonmukaisesti tuotetuille tuotteille, vastuullisesti tuotetuille elintarvikkeille ja kausiruoalle.
- Kestävän kehityksen -viikko huomioidaan eri tapahtumin sekä kunnan sosiaalisessa mediassa.
- Ruokahävikki mitataan päivittäin ja tiedotusta käytetään hävikin vähentämiseen: Ylijäänyt ruoka myydään ResQ-sovelluksen kautta.
- Kunnan julkisissa rakennuksissa on käytössä oma jäteastia muoville.

- Urheiluhallille unohtuneet, ehjät ja puhtaat vaatteet, joita ei ole haettu, lahjoitetaan kirppikselle.
- Kunta järjestää suurkirppiksiä.
- Kuntaan on ostettu käytettyjä, hyväkuntoisia urheiluvälineitä.
- Kirjastoihin ostetaan uusia välineitä lainattavaksi.
- Kirjastoissa ei pääsääntöisesti enää muoviteta kirjoja.
- Kirjastoautoa käytetään sisäisesti kuljettamaan pienempiä tavaroita eri kunnanosiin.
- Kansalaisopisto järjestää etä- ja hybridikursseja sekä kurseja kiertotaloudesta ja kestävästä kehityksestä.
- Vapaa-ajan koordinaattori ja ulkopedagogi ostavat yhteisiä välineitä, joita voi käyttää sekä päivä- että ilta-aikaan.

Sivistyssektori:

- Kaikki kunnan koulut ovat Vihreä Lippu -sertifioituja.
- Perusopetukselle ja lukiolle on tehty kestävyysosaamisen opetuspolku.
- Ulkoluokkahuoneita käytetään kouluissa vuosiluokilla 1–6.
- Ulkopedagogiikkaa käytetään varhaiskasvatuksessa, esikouluissa, kouluissa ja lukiossa.
- Ruokatilaukset tehdään viikoittain, jotta vältetään ylituotantoa ja ruokahävikkiä.
- Lapsille ja nuorille järjestetään vuosittain toistuvia teemakokonaisuuksia kestävästä kehityksestä ja biologisesta monimuotoisuudesta.
- Järjestetään teemaviikkoja ruokahävikin vähentämiseksi.
- Vuosittain puutöissä rakennetaan linnunpönttöjä.
- Pelejä, leluja ja palapelejä kierrätetään varhaiskasvatuksen eri yksiköiden välillä.
- Kirjanvaihtohyllyjä lastenkirjoilla löytyy varhaiskasvatuksen yksiköistä.
- Materiaalia uudelleen käytetään puutöissä ja käsitöissä.
- Pyöräilykampanjoita järjestetään, jotta saadaan oppilaat pyöräilemään tai kävelemään koululle.
- Ådalenin koululla ja lukiossa on mahdollisuus käyttää lainapyöriä.
- Lukio käyttää lähestulkoon vain sähköisiä opetusvälineitä.
- Vuosittain investoidaan vähintään yhteen opetusvälinelaukulliseen ATK-välineitä.

Tekninen toimiala:

- Vieraslajien torjunta ja lajien esiintymisen kartoitus tehdään seudullisen PIA-hankkeen kautta: Järjestetään tiedotuskampanja sosiaalisessa mediassa lisätäksemme kansalaistaitoa vieraslajeista.
- Alavetelin koulu, esikoulu ja kirjasto on rakennettu ilmastotietoisesti ja siinä on aurinkopaneelit käytössä.
- Kunnan julkisissa kiinteistöissä on omat jäteastiat muoville.
- Pyörätie Lentokentäntietä pitkin on valmistunut.
- Kahden uuden pyörätien suunnittelu on käynnissä.
- Rakennetaan uusia katollisia pyöräparkkeja.
- Kunta investoi vuosittain aurinkopaneeleihin.
- Vuosittain tehdään investointeja LED-lamppuihin sisä- ja tievalaistukseen.
- Kunta sammuttaa tievalaistusta öisin vähentääkseen sähkönkulutusta.
- Ilmastointia säädellään säännöllisesti kunnan kiinteistöissä lämmityskulujen ja energiankulutuksen vähentämiseksi.
- Ostetaan akkukäyttöisiä työkaluja bensiinikäyttöisten sijaan.
- Vanhan huonekalut lahjoitetaan ja/tai myydään.
- Ajoneuvoparkki on uudistettu paremmalle eurostandardille.
- Yleisiä pyöriä on ostettu henkilöstön lainattavaksi.
- Kaavoituksessa huomioidaan, ettei uusia rakennuksia sijoiteta alueille, joissa on tulvariski.
- Kunta on investoinut Lupapiste-ohjelmaan, joka mahdollistaa sähköisen rakennuslupaprosessin sekä osittaisen digitaalisen arkistoinnin.

5 Vuosikello vuodelle 2023 tavoitteiden seurannalla

Tämä luku sisältää arvioinnin niistä toimenpiteistä, jotka oli suunniteltu kalenterivuodelle 2022. Toimenpiteiden arviointi on tehty alla selitetyin tunnuksin.

= Toteutettu

= Aloitettu/Osittain toteutettu

= Ei aloitettu/Ei toteutettu

Q1: tammikuu–maaliskuu

- Järjestetään henkilöstön kimpakyytikampanja.
- Avustusten jako luontopolkujen ylläpitoon.
- Uusi palkka- ja HR-ohjelma otetaan käyttöön paperimäärän vähentämiseksi.
Huomautus: Matkalaskut ja poissaolojen hakemukset digitalisoitiin Unit 4:än. Työseuranta digitalisoitiin OnTime-palveluun.
- Lupapiste-ohjelma otetaan käyttöön ja mahdollistaa digitaalisen rakennuslupaprosessin.
- Talven aikana kokonaissähkökulutus vähenee vähintään 5 %.

Q2: huhtikuu–kesäkuu

- Vielä yksi yleinen pyörä otetaan henkilöstön käyttöön.
Huomautus: Viisi uutta pyörää ostettiin loppuvuodesta 2023.
- Yleisiä sähköpyöriä ostetaan ja lainataan/vuokrataan yleiseen käyttöön.
Huomautus: Pirteästi pyöräillen -hankkeen puitteissa kuntalaisille annettiin mahdollisuus lainata sähköpyöriä maksutta koko kesän ajan. Kunta vuokrasi sähköpyörät, sillä hankerahoitus ei mahdollistanut suurempia ostoksia.
- Vuoden työmatkapyöräilijä -palkinto jaetaan.
- Pyöräilykampanja järjestetään kunnan henkilöstölle, kuntalaisille ja koulun oppilaille kansallisella pyöräilyviikolla.
- Järjestetään kampanja kannustamaan oppilaita kävelemään tai pyöräilemään koululle ja kotiin sen sijaan, että käyttävät autoa tai taksia/linja-autoa.
- Hyönteishotellien valmistus ulkopedagogiikassa ja/tai varhaiskasvatuksessa.
- Roskienkeräystalko järjestetään yhdessä nuorisovaltuuston kanssa.
- Kartoitus vieraslajien esiintymisestä ja torjunnasta jatkuu.
- Järjestetään tiedotuskampanjoita vieraslajeista ja luontotyypeistä.
Huomautus: Tiedotuskampanja vieraslajeista järjestettiin.
- Uusien välineiden hankinta kirjastoon ja lainaustilastojen seuranta.
- Pidetään tapaaminen luontopolkuaktiivien kanssa.
Huomautus: Tapaaminen järjestettiin, mutta liian vähän ilmoitautui siihen.

- Kunnantalon kylmävintin lisäeristys vähentääkseen lämmityskustannuksia ja energiankulutusta. Asennetaan aurinkopaneeleita 25 000 € arvosta.

Q3: heinäkuu–syyskuu

- Markkinoidaan kirjanvaihtohyllyjä ja -laatikoita.
- Kirjastoautoa markkinoidaan sisäisesti pienempien tavaroiden kuljetukseen eri kunnanosien välillä.
- Järjestetään kampanja mahdollisuudesta vaihtaa e-laskuun.
- Ostetaan sähköä tuottava pyörä lisätäkseen yleistä tietoa energiankäytöstä.
- Kestävän kehityksen kampanja sosiaalisessa mediassa Kestävän kehityksen viikon aikana.
- Kestävän kehityksen viikko huomioidaan muun muassa tapahtumilla, kilpailuilla tai muulla yleisellä ohjelmalla.
- Kirjasto ja kansalaisopisto järjestävät yhteisen tapahtuman kestävästä kehityksestä Kestävän kehityksen viikolla.
- Kestävän kehityksen tapahtuma järjestetään kirjastoissa kaikille 3–5-vuotiaille varhaiskasvatuksessa.
- Järjestetään suurkirppis.
- Osoitetaan sopiva paikka kukkaniitylle, Helmi-ohjelmalle ja/tai Metso-sopimukselle.
Huomautus: Tekninen ja ympäristölautakunta osoitti paikan kukkaniitylle.

Q4: lokakuu–joulukuu

- Kunnantalon kylmäullakon ilmastointitilan lisäeristys saatetaan valmiiksi.
Huomautus: Selvitys osoitti, että toimenpiteellä olisi vähäinen vaikutus. Sen sijaan lisättiin puhallusvillaa ullakolle sekä käytiin läpi ja paikattiin nykyinen eristys.
- Urheiluhallin valaistus vaihdetaan ledeihin.
- 40 000 € investointi tievalaistuksen päivittämiseen ledeihin.
- Jaetaan kestävä kehityksen -palkinto.
Huomautus: Jaetaan vuonna 2023.
- Pitkän aikavälin suunnitelman laatiminen rakennusten ylläpidosta saatetaan valmiiksi.
Huomautus: Flatco-palvelu otettiin käyttöön kiinteistöjen perustietojen tietokantana. Ohjelmassa on muistutustoiminto rutiinitoimenpiteille.
- Saatetaan valmiiksi tiesuunnitelma kävely- ja pyörätielle matkalle Murikka–Backända.
Huomautus: Luonnos on saatu valmiiksi.

6 Vuosikello vuodelle 2024 asetetuilla tavoitteilla

Uusi vuosikello tulee tehdä siirryttäessä uudelle vuodelle. Vuosikellossa esitellään toimenpiteet, jotka kunnalla on tavoitteena toteuttaa toimintavuoden aikana.

Q1: tammikuu–maaliskuu

- Järjestetään kimppakyytikampanja.
- Avustusten jako luontopolkujen ylläpitoa varten.
- Digitalisoidaan ikä- ja kokemuslisän hakemukset.
- Digitalisoidaan työntekijäkeskustelut ja tehtäväkuvaukset.
- Henkilöstö eri puolilla kuntaa ottaa käyttöön yleiset pyörät.

Q2: huhtikuu–kesäkuu

- Järjestetään tiedotuskampanjoita vieraslajeista ja luontotyypeistä.
- Yleisiä sähköpyöriä lainataan yleiseen käyttöön.
- Jaetaan *Vuoden työmatkapyöräilijä* -palkinto.
- Kansallisella pyöräilyviikolla järjestetään pyöräilykampanja kunnan henkilöstölle, kuntalaisille ja oppilaille.
- Järjestetään kampanja, jossa kannustetaan oppilaita kävelemään tai pyöräilemään koululle/koululta tai taksille/linja-autolle.
- Kukanniitty valmistellaan ja istutetaan.
- Järjestetään roskienkeräystalko nuorisovaltuuston kanssa.
- Vieraslajien esiintyvyyden kartoitus ja niiden torjunta jatkuu.
- Uusien välineiden osto kirjastoon ja lainaustilastojen seuranta.
- Pidetään tapaaminen luontopolkuaktiivien kanssa.
- Asennetaan 25 000 € arvoiset aurinkopaneelit.
- Päikky Admin, joka mahdollistaa digitaaliset päätökset varhaiskasvatuksen paikkahakemuksissa, otetaan käyttöön.
- Kestävän kehityksen oppimispolku peruskoulussa ja lukiossa hyväksytään.

Q3: heinäkuu–syyskuu

- Yleisten sähköpyörien hankinta yleiseen lainaukseen.
- Markkinoidaan kirjanvaihtohyllyjä ja -laatikoita.
- Kirjastoautoa markkinoidaan sisäisesti pienempien tavaroiden kuljetukseen eri kunnanosien välillä.
- Järjestetään kampanja mahdollisuudesta vaihtaa e-laskuun.
- Laskutuslisä otetaan käyttöön toistuville paperilaskuille.
- Kestävän kehityksen kampanja sosiaalisessa mediassa Kestävän kehityksen viikon aikana.
- Kestävän kehityksen -viikko huomioidaan esimerkiksi tapahtumin, kilpailuin tai muilla tavoin.
- Kirjasto ja kansalaisopisto järjestävät yhteisen tapahtuman kestävästä kehityksestä Kestävän kehityksen viikolla.
- Järjestetään suurkirppis.
- Valitaan sopiva paikka kukkaniitylle, valitaan Helmi-ohjelma ja/tai Metso-sopimus.
- Osoitetaan sopiva paikka Helmi-ohjelmalle ja/tai Metso-sopimukselle.
- 40 000 € investointi tievalaistuksen päivittämiseen ledeihin.

Q4: lokakuu–joulukuu

- Jaetaan kestävän kehityksen -palkinto.
- Pitkänajan suunnitelma rakennusten ylläpidosta tehdään valmiiksi.

Jatkuva toiminta vuonna 2024

- Pidetään paperittomia kokouksia: Paperillisia esityslistoja/pöytäkirjoja ei lähetetä.
- Jaetaan ilmaisia kylttejä luontopoluille.
- Vähennetään vuosittain tulosteiden määrää.
- Kansalaisopiston järjestämien etä- ja hybridikurssien sekä kiertotalous ja kestävän kehityksen -kurssien seuranta.
- Lelut, pelit ja palapelit kierrätetään varhaiskasvatuksen eri yksiköiden välillä.
- Kunnan opettajat hankkivat uutta tietoa ja uusia opetusmenetelmiä osallistumalla jatkokoulutuksiin ilmastosta.
- Lapsille ja oppilaille järjestetään teemakokonaisuuksia kestävästä kehityksestä ja luonnon monimuotoisuudesta.
- Järjestetään oppitunteja ympäristökasvatuksessa vuosittain 3-, 6- ja 9-luokkalaisille Ekoroskin kanssa muun ympäristökasvatuksen lisäksi.
- Varhaiskasvatuksessa, esikouluissa ja kouluissa sovelletaan ulkopedagogiikkaa.
- Investoidaan vuosittain vähintään yhteen opetusvälinelaukulliseen ATK-välineitä.
- Sisä- ja ulkovalaistuksen sääntely tehdään säännöllisesti.
- Bensiinikäyttöiset koneet korvataan päivitettäessä akkukäyttöisillä.
- Rakennetaan latausasemia sähköautoille.
- Kehitetään pyöräparkkia.
- Hehkulamput korvataan LED-lampuilla, sekä sisällä että ulkona.
- Vesistöjä kunnostetaan säännöllisesti.

7 Toimenpiteiden seuranta ja arviointi

Toimenpiteitä seurataan vähintään kerran vuodessa ja lisätään tähän suunnitelmaan. Seurannan yhteydessä tehdään yleinen suunnitelman arviointi, erityisesti toimenpiteistä.

Vuosittaisen selonteon tarkoituksena on osoittaa kehitystä, joka saadaan aikaan yksittäisten toimenpiteiden tavoitteiden täyttymisellä. Nostamalla esille asioita, joita jo teemme, toivomme voivamme kannustaa lisäkehitykseen.

